

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ PANEVĖŽIO MIESTO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJĄ

2017-01-26 Nr. 4D-2016/2-1401

Vilnius

I. SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2016-10-12 gavo X (toliau vadinama ir – Pareiškėjas) skundą dėl Panevėžio miesto savivaldybės (toliau vadinama ir – Savivaldybė) administracijos pareigūnų galimai netinkamų veiksmų (neveikimo), sprendžiant klausimus, susijusius su paramos būstui išsinuomoti teikimu bei šio teikimo teisinio reglamentavimo trūkumais.

2. Pareiškėjas skunde, be kitų aplinkybių, nurodo:

2.1. „[...] gavau [...] atsakymą, ir tai, kad privalo grąžinti mane į eilę butui gauti, bet gavau neigiamą atsakymą. Taip, mane ponas [Savivaldybės administracijos direktorius] T. Jukna buvo pasiuntęs į mokesčių inspekciją, kad man kažkaip nurašytų tuos 20 centų, bet tai neįmanomas dalykas [...], todėl nusiplovė rankas ir manim taip atsikratė“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

2.2. „Visų pirma, aš net nežinojau, kad yra tokia suma 3916,8 [Eur], nes man buvo neaktualu, buvau ir 1 ir 2 grupės invalidas, dabar pradėjau dirbti ir ką gavau, palikau nusikaltėlis, kažkoks liaudies priešas.“

2.3. „Turiu 3 grupę [...], galiu kažką dirbti ir mokėti mokesčius, užsidirbti pensiją, bet bijau, o jei dar ką viršysiu, galiu netekti visko.“

2.4. „Mano sūnus taip pat stovi eilėje, *sakau stok, ar maža kas su manimi*, bet jis moksleivis, pajamų negavo [...]. Metė mokslus, išvyko į užsienį dirbti, aišku, jo eilė taip pat dingo. T. Jukna aiškina: *jis tau nebe šeima*, bet išlaikiau tai aš, iš tų pačių pajamų, kur deklaravau.“

2.5. „[...] Svarbiausia, kad buvau jau priekyje ir turėjau gauti butą tikrai kitais metais. Jukna sako: *stok kitais metais iš naujo*, aš antro gyvenimo neturiu, man 50 m. [...].“

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo imtis priemonių: „[...] kad padėtumėt man konkrečiai dėl atstatymo į buto eilę, į teisę į darbą [...]“.“

4. Kartu su skundu, be kita ko, pateikta:

4.1. **B mokyklos 2015-09-02 pažyma Nr. M28-221**, kurioje nurodyta, kad „A [...] mokosi B mokykloje dieniniame sk. pagal formaliojo profesinio mokymo programą antrai kvalifikacijai įgyti nuo 2015-09-01 [...]“;

4.2. **Panevėžio miesto savivaldybės administracijos Ekonomikos ir turto valdymo skyriaus 2016-06-16 raštas Nr. 1S-3899(27.7.2)** (kopija), kuriame, be kita ko, nurodyta:

„[...] pateikėte metinę gyventojų (šeimos) turto deklaraciją, kurioje nurodytos Jūsų pajamos – 3917 Eur. Tai viršija įstatyme nustatytą maksimalų dydį (t. y. 3916,8 Eur), todėl, vadovaujantis Lietuvos Respublikos paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymu, 2016 m. birželio 9 d. administracijos direktoriaus įsakymu Nr. A-666 esate [išbrauktas] iš asmenų (šeimų), turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašo.“

II. TYRIMAS IR IŠVADOS

Skundo tyrimui reikšmingos aplinkybės

5. Atkreiptinas dėmesys, jog Seimo kontrolierius, **2016-07-18** gavęs Pareiškėjo skundą dėl Savivaldybės administracijos pareigūnų galimai netinkamų veiksmų (neveikimo), nagrinėjant jo kreipimusis, ir išbraukimo iš asmenų (šeimų), turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašo ir prie skundo pridėtus dokumentus, vadovaudamasis Seimo kontrolierių įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 6 punktu, priėmė sprendimą tarpininkauti dėl skunde nurodytų klausimų sprendimo. Skundas buvo persiustas Savivaldybės administracijai ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai (toliau vadinama ir – Ministerija) **Seimo kontrolieriaus 2016-07-26 raštu Nr. 4D-2016/2-1054/3D-2223**, kuriuo, vadovaujantis Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsniu, buvo prašoma:

5.1. Savivaldybės administracijos:

5.1.1. „pagal kompetenciją [...] išnagrinėti skunde keliamas problemas, nustatčius pažeidimų, imtis teisės aktuose numatytų priemonių šiems pažeidimams pašalinti bei Pareiškėjo teisėms ir teisėtiems interesams apginti; teisės aktų nustatyta tvarka bei terminais pateikti Pareiškėjui motyvuotą atsakymą [...] kartu ir [...] pateikti paaiškinimus dėl taikytos pajamų sumos“;

5.1.2. „informuoti, kada gautas Pareiškėjo prašymas dėl įrašymo į asmenų (šeimų), turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašą“;

5.1.3. „informuoti, ar iki Pareiškėjo prašymo gavimo Savivaldybės administracijoje jo deklaruotas turtas viršijo nustatytą sumą (jos neviršijo)“;

5.1.4. „įvertinti galimybes išnuomoti Pareiškėjui Savivaldybės socialinį būstą kitais pagrįsdais arba skirti kitą socialinę paramą“;

5.2. Ministerijos:

5.2.1. „pagal kompetenciją [...] išnagrinėti skunde keliamas problemas, nustatčius pažeidimų, imtis teisės aktuose numatytų priemonių šiems pažeidimams pašalinti bei Pareiškėjo teisėms ir teisėtiems interesams apginti; teisės aktų nustatyta tvarka bei terminais pateikti Pareiškėjui motyvuotą atsakymą [...] kartu ir [...] įvertinti Pareiškėjo skunde nurodytas aplinkybes ir esamą teisinį reguliavimą“;

5.2.2. „pateikti nuomonę, ar Savivaldybės administracija teisingai taikė teisės aktų nuostatas.“

6. Atsakydama į Seimo kontrolieriaus 2016-07-26 rašte Nr. 4D-2016/2-1054/3D-2223 pateiktus prašymus:

6.1. **Savivaldybės administracija 2016-08-18 raštu Nr. 19-1901(4.6.)** Seimo kontrolierių ir Pareiškėją informavo, kad:

6.1.1. „[...]. Visi duomenys apie asmenis ir šeimas suvedami į Socialinės paramos šeimai informacinę sistemą (SPIS). Įvedus į programą X 2016-03-21 pateiktoje metinėje gyventojų (šeimos) turto (įskaitant gautas pajamas) deklaracijoje nurodytas pajamas – 3917 Eur, programa nurodė, kad Pareiškėjas [neturi] teisės į paramą, todėl ir buvo 2016 m. birželio 9 d. įsakymu Nr. A-666 išbrauktas iš sąrašo“;

6.1.2. „X 2007 m. sausio 17 d. pateikė prašymą dėl įrašymo į sąrašą asmenų (šeimų), turinčių teisę į savivaldybės socialinį būstą. Nurodydamas, kad jo šeima susideda iš 2 šeimos narių (jo ir sūnaus). Pildydamas asmens (šeimos) pajamų ir turto deklaraciją teisei į valstybės paramą pagal Lietuvos Respublikos valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymą nustatyti, pažymėjo, kad pajamų per 2006 m. neturėjo. Iki 2015 m. sausio 1 d. Pareiškėjui nereikėjo kasmet deklaruoti (turto) (įskaitant gautas pajamas), todėl apie jo pajamas ir turtą žinių neturime“;

6.1.3. „[...] 2015 m. kovo 2 d. X pateikė metinę gyventojų (šeimos) turto deklaraciją už 2014 m., kurioje nurodytos pajamos – 6448 Lt. Pajamos sumos neviršijo. X sūnus A 2015 m. kovo 3 d. pateikė prašymą įrašyti į asmenų ir šeimų, turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašą ir nurodė, kad gyvena vienas, todėl negalime vertinti, kad X šeima susideda iš dviejų šeimos narių. [...]. Prašymo pateikimo metu A nesimokė“;

6.1.4. „X 2016 m. birželio 20 [d.] pateikė prašymą dėl teisės į paramą būstui išsinuomoti, 2016-06-28 Pareiškėjui buvo atsakyta [Savivaldybės administracijos 2016-06-28 raštu Nr. 19-1506(4.5.)]. 2016 m. liepos 5 d. X priėmimo pas Administracijos direktorių buvo paaiškinta, kad jis turi teisę tikslinti deklaraciją, ir sumažėjus pajamoms bus atstatytas į socialinio būsto laukiančiųjų asmenų eilę. Tačiau patikslinta deklaracija nebuvo pateikta“;

6.2. **Ministerija 2016-08-18 raštu Nr. (32.9-31)SD-5091** Seimo kontrolierių ir Pareiškėją informavo, jog:

6.2.1. „[...] jeigu asmenys ar šeimos jau yra įrašyti į asmenų ir šeimų, turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašą, [Lietuvos Respublikos valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymo; toliau vadinama ir – Įstatymas] 16 straipsnio 7 dalies 2 punktas numato vieną iš atvejų, kai šie asmenys ir šeimos yra išbraukiami iš minėto sąrašo – jų už praeitus kalendorinius metus deklaruotas turtas ar pajamos daugiau kaip 20 procentų viršija Įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje nustatytus dydžius. Toks teisinis reguliavimas sudaro sąlygas asmenims ir šeimoms, nežymiai viršijusiems turtą ar pajamas, neprarasti teisės į paramą būstui išsinuomoti ir toliau laukti socialinio būsto nuomos“;

6.2.2. „[...] savivaldybės, vykdydamos savo savarankiškąją funkciją – socialinio būsto nuomą, turi vadovautis ir Įstatymo 3 straipsnyje įtvirtintais principais, kurių vienas – veiksmingumo ir efektyvumo, reiškiantis, kada parama būstui įsigyti ar išsinuomoti teikiama siekiant didinti asmenų ir šeimų, pagal Įstatymą turinčių teisę į paramą būstui įsigyti ar išsinuomoti, motyvaciją integruotis į darbo rinką ir racionaliai naudoti turimus išteklius“;

6.2.3. „[...] įvertinus matematinės skaičių apvalinimo taisyklės, Jūsų atveju – už praeitus kalendorinius metus, Jūsų deklaruotos pajamos sudarė 3917 eurų, tuo tarpu didžiausias galimas pajamų dydis (įvertinus galimybę pajamas viršyti 20 procentų) turi būti ne daugiau kaip 3916,8 euro. [...] Panevėžio miesto savivaldybės administracija turėtų Jus grąžinti į asmenų ir šeimų, turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašą.“

7. Savivaldybės administracija darbo tvarka Seimo kontrolierių informavo, kad dėl Pareiškėjo skunde nurodytų aplinkybių buvo kreiptasi į **Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministeriją**. Pridėtame Ministerijos **2016-09-30 rašte Nr. (32.3-31)SD-5917** nurodyta:

7.1. „[...] tais atvejais, kai, įvertinus galimybę Įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje nustatytus dydžius viršyti ne daugiau kaip 20 procentų, nustatyti pajamų ar turto dydžiai sudaro skaičių su kableliu, o po kablelio esantis skaičius yra 5 arba didesnis negu 5, pvz.: už praeitus kalendorinius metus asmens be šeimos, gyvenančio Panevėžio miesto savivaldybėje, deklaruotos pajamos sudaro 3917 eurų, tuo tarpu vadovaujantis Įstatymu, didžiausias leistinas pajamų dydis (įvertinus galimybę pajamas viršyti 20 procentų) turi būti ne daugiau kaip 3916,8 euro. Ministerijos nuomone, reikėtų taikyti matematinės skaičių apvalinimo taisyklės“;

7.2. „[...] rugpjūčio mėnesį buvo atlikti atitinkami šios sistemos pakeitimai, leidžiantys taikyti minėtą skaičių apvalinimo taisyklę.“

Skundo tyrimui reikšmingi teisės aktai

8. Lietuvos Respublikos įstatymai

8.1. *Konstitucijoje* įtvirtinta:

5 straipsnis – „Valdžios įstaigos tarnauja žmonėms“;

48 straipsnis – „Kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą ir turi teisę turėti tinkamas, saugias ir sveikas darbo sąlygas, gauti teisingą apmokėjimą už darbą ir socialinę apsaugą nedarbo atveju“;

52 straipsnis – „Valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės ir invalidumo pensijas, socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės, maitintojo netekimo ir kitais įstatymų numatytais atvejais.“

8.2. *Seimo kontrolierių įstatyme* nustatyta:

12 straipsnis – „1. Seimo kontrolieriai tiria pareiškėjų skundus dėl pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje.“

8.3. *Vietos savivaldos įstatyme* nustatyta:

4 straipsnis – „Pagrindiniai principai, kuriais grindžiama vietos savivalda, yra: [...]; 13) žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimo ir gerbimo. Savivaldybės institucijų ar valstybės tarnautojų priimami sprendimai turi nepažeisti žmogaus orumo, jo teisių ir laisvių, lygių galimybių“;

6 straipsnis – „Savarankiškosios (Konstitucijos ir įstatymų nustatytos (priskirtos) savivaldybių funkcijos: [...]; 15) savivaldybės socialinio būsto fondo sudarymas ir jo remontas, socialinio būsto nuoma; [...].“

8.4. *Paramos būstui įsigyti ir išnuomoti įstatyme (aktuali redakcija nuo 2015-01-01 iki 2016-12-31)* nustatyta:

9 straipsnis – „1. Teisę į socialinio būsto nuomą turi asmenys ir šeimos, kurie atitinka visus šiame straipsnyje nurodytus reikalavimus: [...]; 2) Gyventojų turto deklaravimo įstatyme nustatyta tvarka už kalendorinius metus deklaruotas turtas (įskaitant gautas pajamas) iki prašymo suteikti paramą būstui išsinuomoti pateikimo dienos neviršija šio įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje nustatytų pajamų ir turto dydžių; [...].“

11 straipsnis – „2. Teisę į paramą būstui išsinuomoti turi asmenys ir šeimos, jeigu jų Gyventojų turto deklaravimo įstatyme nustatyta tvarka už kalendorinius metus deklaruotas turtas (įskaitant gautas pajamas) neviršija šių dydžių: 1) asmens be šeimos, [...], gryniosios metinės pajamos – 38 VRP dydžių ir turtas – 93 VRP dydžių; asmens be šeimos, gyvenančio kitoje savivaldybėje, gryniosios metinės pajamos – 32 VRP dydžių ir turtas – 56 VRP dydžių; 2) dviejų ar trijų asmenų šeimos, [...], gryniosios metinės pajamos – 76 VRP dydžių ir turtas – 168 VRP dydžių; dviejų ar trijų asmenų šeimos, gyvenančios kitoje savivaldybėje, gryniosios metinės pajamos – 63 VRP dydžių ir turtas – 112 VRP dydžių; [...].“

16 straipsnis – „7. Asmenys ir šeimos iš asmenų ir šeimų, turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašų išbraukiami, kai: [...]; 2) jų Gyventojų turto deklaravimo įstatyme nustatyta tvarka už kalendorinius metus deklaruotas turtas (įskaitant gautas pajamas) daugiau kaip 20 procentų viršija šio įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje nustatytus metinius pajamų ir turto dydžius; [...].“

8.5. *Paramos būstui įsigyti ir išnuomoti įstatyme (aktuali redakcija nuo 2017-01-01)* nustatyta:

9 straipsnis – „1. Teisę į socialinio būsto nuomą turi asmenys ir šeimos, kurie atitinka visus šiame straipsnyje nurodytus reikalavimus: [...]; 2) Gyventojų turto deklaravimo įstatyme nustatyta tvarka deklaravo turtą ir gautas pajamas. Deklaruoto turto vertė ir pajamos, kurios, vadovaujantis Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 17 straipsniu, įskaitomos į asmens ar šeimos gaunamas pajamas, neviršija šio įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje nustatytų pajamų ir turto dydžių“;

11 straipsnis – „2. Teisę į paramą būstui išsinuomoti turi asmenys ir šeimos, jeigu jų deklaruoto turto vertė ir pajamos, kurios, vadovaujantis Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 17 straipsniu, įskaitomos į asmens ar šeimos gaunamas pajamas, neviršija šių dydžių: 1) asmens be šeimos, [...], grynosios metinės pajamos – 38 VRP dydžių ir turtas – 93 VRP dydžių; asmens be šeimos, gyvenančio kitoje savivaldybėje, grynosios metinės pajamos – 32 VRP dydžių ir turtas – 56 VRP dydžių; 2) dviejų ar trijų asmenų šeimos, [...], grynosios metinės pajamos – 76 VRP dydžių ir turtas – 168 VRP dydžių; dviejų ar trijų asmenų šeimos, gyvenančios kitoje savivaldybėje, grynosios metinės pajamos – 63 VRP dydžių ir turtas – 112 VRP dydžių“;

16 straipsnis – „7. Asmenys ir šeimos iš asmenų ir šeimų, turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašų išbraukiami, kai: [...]; 2) jų deklaruoto turto vertė ar pajamos, kurios, vadovaujantis Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 17 straipsniu, įskaitomos į asmens ar šeimos gaunamas pajamas, daugiau kaip 25 procentais viršija šio įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje nustatytus metinius pajamų ir turto dydžius.“

8.6. *Viešojo administravimo įstatyme* nustatyta:

2 straipsnis – „21. Tarnybinė pagalba – viešojo administravimo subjekto veikla teikiant informacinę ir kitokią pagalbą kitam viešojo administravimo subjektui šio prašymu“;

3 straipsnis – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...]; 2) *objektyvumo*. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs; 3) *proporcingumo*. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo mastas ir jo įgyvendinimo priemonės turi atitikti būtinus ir pagrįstus administravimo tikslus; 4) *nepiktnaudžiavimo valdžia*. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektams draudžiama atlikti viešojo administravimo funkcijas neturint šio įstatymo nustatyta tvarka suteiktų viešojo administravimo įgaliojimų arba priimti administracinius sprendimus, siekiant kitų, negu įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nustatyta, tikslų; 5) *tarnybinės pagalbos*. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektai, rengdami administracinius sprendimus, prireikus teikia vienas kitam reikalingą informacinę ir kitokią pagalbą; 6) *efektyvumo*. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas, priimdamas ir įgyvendindamas sprendimus, jam skirtus išteklius naudoja ekonomiškai, rezultatų siekia kuo mažesnėmis sąnaudomis; 7) *subsidiarumo*. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektų sprendimai turi būti priimami ir įgyvendinami tuo viešojo administravimo sistemos lygiu, kuriuo jie yra efektyviausi; [...]; 12) *naujovių ir atvirumo permainingoms principas*. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas turi ieškoti naujų ir veiksmingų būdų, kaip spręsti problemas, ir nuolat mokytis iš gerosios patirties pavyzdžių.“

8.7. *Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatyme* nustatyta:

3 straipsnis – „1. Įstaigos privalo teikti pareiškėjams informaciją. [...]“;

4 straipsnis – „Įstaigos, teikdamos informaciją, vadovaujasi šiais principais: 1) *informacijos išsamumo*, reiškiančio, kad pareiškėjui turi būti pateikta visa pagal teisės aktus teiktina jo prašymo turinį atitinkanti informacija; 2) *tikslumo*, reiškiančio, kad pareiškėjui teikiama informacija turi atitikti įstaigos disponuojamą informaciją; 3) *teisėtumo*, reiškiančio, kad įstaigos veiksmai teikiant informaciją grindžiami šiuo ir kitais įstatymais ar kitais teisės aktais; [...]; 5) *pagalbos*, reiškiančios, kad visuomenei teikiama pagalba pasinaudoti galimybe gauti informaciją.“

20 straipsnis – „5. Socialinio būsto nuomos sutartis nutraukiama: [...]; 2) kai deklaruoto turto vertė ar pajamos, kurios, vadovaujantis Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 17 straipsniu, įskaitomos į asmens ar šeimos gaunamas pajamas, daugiau kaip 25 procentais viršija šio įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje nustatytus metinius pajamų ir turto dydžius“.

8.8. Kiti teisės aktai:

8.8.1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007-08-22 nutarimu Nr. 875 patvirtintų *Asmenų prašymų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo viešojo administravimo institucijose, įstaigose ir kituose viešojo administravimo subjektuose taisyklėse* (toliau vadinama ir – Taisyklės) reglamentuojama:

34 punktas – „Asmenų prašymai, išskyrus asmenų prašymus, į kuriuos, nepažeidžiant asmens, kuris kreipiasi, kitų asmenų ar institucijos interesų, galima atsakyti tuoj pat, turi būti išnagrinėjami per 20 darbo dienų nuo prašymo užregistravimo institucijoje“;

47 punktas – „Atsakymai parengiami atsižvelgiant į prašymo turinį: [...]; 47.3. į prašymą priimti administracinį sprendimą – įsakymą, potvarkį ar nustatyta tvarka kitą nustatytos formos dokumentą, kuriame išreikšta institucijos valia, – atsakoma pateikiant atitinkamo priimto dokumento kopiją, išrašą ar nuorašą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; [...].“

8.8.2. Panevėžio miesto savivaldybės tarybos 2015-03-26 sprendimu Nr. 1-84 patvirtintame *Savivaldybės būsto ir socialinio būsto nuomos tvarkos apraše* nustatyta:

15 punktas – „Savivaldybės būstas Savivaldybės tarybos sprendimu gali būti nuomojamas: [...]; 15.3. jeigu asmens ar šeimos, nuomojančio (nuomojančios) socialinį būstą, deklaruotas turtas (įskaitant gautas pajamas) už kalendorinius metus daugiau kaip 20 procentų viršija įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje nustatytus metinius pajamų ir turto dydžius. Asmens ar šeimos prašymu Savivaldybės taryba, įvertinusi socialinio būsto poreikį savivaldybėje, gali priimti sprendimą šį būstą nuomoti kaip Savivaldybės būstą rinkos kainomis, vadovaudamasi Savivaldybės būsto, socialinio būsto nuomos mokesčių ir būsto nuomos ar išperkamosios būsto nuomos mokesčių dalies kompensacijos dydžio apskaičiavimo metodika, jeigu asmuo ar šeima neturi nuosavybės teise kito tinkamo būsto“;

17 punktas – „Savivaldybės būstas gali būti išnuomojamas socialinio būsto nuomos sąlygomis ir neįrašytiems į asmenų ir šeimų, turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašus asmenims ir šeimoms, kurie Lietuvos Respublikos teritorijoje nuosavybės teise neturi kito tinkamo būsto: [...].“

Teismų praktika

9. **Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2000-06-30 nutarime** konstatavo, jog: „Konstitucijos 18 straipsnyje įtvirtinta: „Žmogaus teisės ir laisvės yra prigimtinės.

Konstitucijoje valstybė įpareigojama gerbti žmogaus teises ir laisves, teisinėmis, materialinėmis, organizacinėmis priemonėmis užtikrinti jų gynimą nuo neteisėto kėsینimosi ar ribojimo [...].

Valstybės institucijos, pareigūnai turi saugoti, ginti žmogaus teises ir laisves, o ypač svarbu, kad, vykdami jiems patikėtas funkcijas, jie patys nepažeistų žmogaus teisių ir laisvių. [...].

[...] negali būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, pagal kurį asmuo, įgyvendindamas vieną konstitucinę teisę, netektų galimybės įgyvendinti kitą konstitucinę teisę. [...].“

10. **Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2015-05-26 nutarime** yra konstatavęs, kad:

„[...] tais atvejais, kai asmuo pagal įstatymus atitinka reikalavimus, kad gautų kelių rūšių socialinę paramą, įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas *inter alia* į socialinės paramos paskirtį, valstybės ir visuomenės finansines galimybes, gali nustatyti sąlygas, kuriomis ta parama bus teikiama (2013 m. vasario 7 d. nutarimas). Konstitucinis socialinių teisių statusas pats savaime nepaneigia įstatymų leidėjo teisės nustatyti tam tikras jų atsiradimo sąlygas ar ribojimus (1998 m. gegužės 6 d., 2013 m. vasario 7 d. nutarimai).

[...] valstybė turi kurti tokią socialinio aprūpinimo sistemą, kuri padėtų išlaikyti asmens orumą atitinkančias gyvenimo sąlygas, o prireikus suteiktų asmeniui būtiną socialinę pagalbą (*inter alia* 2007 m. rugsėjo 26 d., 2014 m. liepos 3 d. nutarimai). [...]; tai, kad įstatymų leidėjas,

reguliuodamas su žmogaus teisių ir laisvių įgyvendinimu susijusius santykius, turi garantuoti deramą jų apsaugą, yra viena iš žmogaus orumo, kaip konstitucinės vertybės, užtikrinimo prielaidų (2004 m. gruodžio 29 d., 2009 m. rugsėjo 2 d. nutarimai).

[...] valstybės socialinė orientacija lemia valstybės pareigą, [...], padėti būsto neturintiems asmenims, kurie negali juo apsirūpinti iš darbo ir (ar) kitokių pajamų, apsirūpinti bent minimalius socialiai priimtinus jų poreikius atitinkančiu būstu. [...].

[...] įstatymų leidėjas [...] turi nustatyti asmenis, kurie negali apsirūpinti būstu iš darbo ir (ar) kitokių pajamų ir kuriems dėl šios priežasties teikiama valstybės parama apsirūpinimui būstu, tokios paramos teikimo pagrindus, sąlygas, dydžius. [...] valstybės paramos apsirūpinimui būstu teikimą susiejus su asmens (šeimos) turto ir pajamų dydžiais, jie gali būti ir santykiniai, t. y. susieti su Vyriausybės ar kitos kompetentingos institucijos, atsižvelgiant į tam tikrus ekonomikos rodiklius, nustatomais dydžiais.

[...]. Nustatant šį lygį būtina paisyti Konstitucijos normų ir principų, [...] tokios paramos teikimas neturėtų būti nutraukiamas, jeigu asmuo (šeima) negali apsirūpinti kitu bent minimalius socialiai priimtinus jo (jos) poreikius atitinkančiu būstu. [...].“

11. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012-03-01 nutartyje (administracinė byla Nr. A502-1605/2012), be kita ko, nurodyta:

„[...] Lietuvos Respublikos Konstitucija įtvirtina atsakingo valdymo (gero administravimo) principą (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai, 2004 m. lapkričio 5 d. išvada). Vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gegužės 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A10-655/2005). Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau – ir Viešojo administravimo įstatymas) 1 straipsnyje, apibrėžiančiame aptariamo įstatymo paskirtį, nustatyta, jog šis įstatymas sudaro prielaidas įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatą, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms; nustato viešojo administravimo principus, viešojo administravimo sritis, viešojo administravimo subjektų sistemą ir administracinės procedūros organizavimo pagrindus; garantuoja asmenų teisę apskusti viešojo administravimo subjektų veiksmus, neveikimą ar administracinius sprendimus, taip pat teisę į įstatymais pagrįstą ir objektyvų asmenų prašymų, skundų ir pranešimų nagrinėjimą; įtvirtina kitas asmenų ir viešojo administravimo subjektų teises ir pareigas viešojo administravimo srityje. Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje nurodyta, kad viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, subsidiarumo ir kitais šioje įstatymo normoje išvardytais principais. Tai reiškia, jog kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, konstitucinių teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.) bei gero administravimo, atsakingo valdymo principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.).“

Tyrimo išvados

12. Šio skundo tyrimo metu esminė vertinama aplinkybė – Savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmai (neveikimas), galimai netinkamai sprendžiant klausimus, susijusius su teisės gauti paramą socialiniam būstui išsinuomoti užtikrinimu bei teisinio reglamentavimo trūkumais.

13. Atsižvelgus į šio tyrimo metu nustatytas aplinkybes (pažymos 1–7 punktai) ir į teisinį reglamentavimą, nurodytą pažymos 8 punkte, bei į teismų praktiką, nurodytą pažymos 9–11 punktuose, konstatuotina:

13.1. Vadovaujantis Vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio nuostatomis, kaip viena iš savarankiškųjų savivaldybės funkcijų, išskiriamas *savivaldybės socialinio būsto fondo sudarymas ir jo remontas, socialinio būsto nuoma*. Paramos būstui įsigyti ir išnuomoti įstatymo 9 straipsnyje nustatyta, kad *teisę į socialinio būsto nuomą turi asmenys ir šeimos, kurie atitinka visus teisės aktuose reglamentuojamus reikalavimus*. Kaip reglamentuojama to paties teisės akto 9 straipsnio 1 dalies 2 punkte, teisę į socialinio būsto nuomą turi tie asmenys (šeimos), kurių Gyventojų turto deklaravimo įstatyme nustatyta tvarka už kalendorinius metus deklaruotas turtas (įskaitant gautas pajamas) iki prašymo suteikti paramą būstui išsinuomoti pateikimo dienos neviršija šio įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje nustatytų pajamų ir turto dydžių.

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas raštu kreipėsi į Savivaldybės administraciją dėl teisės į paramą būstui išsinuomoti suteikimo ir grąžinimo į asmenų (šeimų), turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašą, t. y. prašydamas priimti administracinį sprendimą (pažymos 2.1 punktas). Atkreiptinas dėmesys, kad visų prašymų priėmimui ir nagrinėjimui yra taikomos Vyriausybės 2007-08-22 nutarimu Nr. 875 patvirtintose Taisyklėse įtvirtintos nuostatos (pažymos 8.8.1 punktas). Vadovaujantis Taisyklių 47.3 punkto nuostatomis, į prašymą priimti administracinį sprendimą, kuriame išreiškiama institucijos valia, atsakoma pateikiant atitinkamo priimto dokumento kopiją, išrašą ar nuorašą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys.

Pažymėtina, jog Savivaldybės administracija 2016-06-16 rašte Nr. 1S-3899(27.7.2) Pareiškėjui nurodė, jog „[...] pateikėte metinę gyventojų (šeimos) turto deklaraciją, kurioje nurodytos Jūsų pajamos – 3917 Eur. Tai viršija įstatyme nustatytą maksimalų dydį (t. y. 3916,8 Eur), todėl, vadovaujantis Lietuvos Respublikos paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymu, 2016 m. birželio 9 d. administracijos direktoriaus įsakymu Nr. A-666 esate [išbrauktas] iš asmenų (šeimų), turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašo“ (pažymos 4.2 punktas).

Akcentuotina, jog Pareiškėjo pajamos, kurias jis deklaravo metinėje gyventojų pajamų deklaracijoje, viršijo teisės aktuose nustatytą dydį, nes „[...] nežinojau, kad yra tokia suma 3916,8 [Eur], nes man buvo neaktualu, buvau ir 1 ir 2 grupės invalidas, **dabar pradėjau dirbti** [...]“ (pažymos 2.2 punktas). Šiuo aspektu svarbu pažymėti, kad pagal Konstitucijos 48 straipsnį kiekvienas žmogus turi teisę laisvai pasirinkti darbą, be kita ko, valstybė, valstybės institucijos privalo užtikrinti tinkamą žmogaus teisių ir laisvių įgyvendinimą. Be kita ko, *Konstitucinis Teismas 2000-06-30 nutarime* konstatavo, kad pagal Konstituciją negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį asmuo, įgyvendindamas vieną konstitucinę teisę, netektų galimybės įgyvendinti kitą konstitucinę teisę.

13.2. Vadovaujantis Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje įtvirtintais principais, Savivaldybės administracija, kaip viešojo administravimo subjektas, savo veikloje turi vadovautis *objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, subsidiarumo* ir kitais principais (pažymos 8.6 punktas). Be kita ko, svarbu pažymėti dar ir tai, jog Teisės gauti informaciją iš valstybės ar savivaldybių įstaigų ir institucijų įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad *įstaigos privalo teikti pareiškėjams informaciją*. Remiantis šio teisės akto 4 straipsnio 1, 2 ir 3 punktais, įstaigos, teikdamos informaciją, be kita ko, turi vadovautis *informacijos išsamumo principu*, reiškiančiu, kad pareiškėjui turi būti pateikta visa pagal teisės aktus teiktina jo prašymo turinį atitinkanti informacija, *tikslumo principu*, reiškiančiu, kad pareiškėjui teikiama informacija turi atitikti įstaigos disponuojamą informaciją, *teisėtumo principu*, reiškiančiu, kad įstaigos veiksmai teikiant informaciją grindžiami šiuo ir kitais įstatymais ar kitais teisės aktais bei *pagalbos principu*, pagal kurį visuomenei turi būti teikiama pagalba pasinaudoti galimybe gauti informaciją. Tyrimo metu nustatyta, jog Savivaldybės administracija 2016-08-18 rašte Nr. 19-1901(4.6.) nurodė, kad **Pareiškėjas turi teisę tikslinti deklaraciją** (pažymos 6.1.4 punktas), **tačiau detalesnė informacija ir išsamesni paaiškinimai, susiję su deklaracijos tikslinimu, Pareiškėjui nebuvo pateikti** (pažymos 2.1 punktas).

Šiame kontekste taip pat svarbu atkreipti dėmesį į Konstitucinio Teismo praktiką, pagal kurią „[...] valstybės socialinė orientacija lemia valstybės pareigą [...], padėti būsto neturintiems

asmenims, kurie negali juo apsirūpinti iš darbo ir (ar) kitokių pajamų, apsirūpinti bent minimalius socialiai priimtinus jų poreikius atitinkančiu būstu. [...]“ (pažymos 10 punktą). Seimo kontrolierius pažymi, jog, pagal Panevėžio miesto savivaldybės tarybos 2015-03-26 sprendimu Nr. 1-84 patvirtinto Savivaldybės būsto ir socialinio būsto nuomos tvarkos aprašo 15 punktą **Savivaldybės būstas Savivaldybės tarybos sprendimu gali būti nuomojamas, jeigu asmens ar šeimos, nuomojančio (nuomojančios) socialinį būstą, deklaruotas turtas (įskaitant gautas pajamas) už kalendorinius metus daugiau kaip 20 procentų viršija įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje nustatytus metinius pajamų ir turto dydžius.** Kartu atkreiptinas dėmesys, kad Savivaldybės būstas gali būti išnuomojamas socialinio būsto nuomos sąlygomis ir neįrašytiems į asmenų ir šeimų, turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašus asmenims ir šeimoms, kurie Lietuvos Respublikos teritorijoje nuosavybės teise neturi kito tinkamo būsto (pažymos 8.8.2 punktą).

Akcentuotina, jog Seimo kontrolierius 2016-07-26 rašte Nr. 4D-2016/2-1054/3D-2223, vadovaujantis Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsniu, prašė Savivaldybės administracijos „įvertinti galimybes išnuomoti Pareiškėjui savivaldybės socialinį būstą kitais pagrindais arba skirti kitą socialinę paramą“ (pažymos 5.1.4 punktą).

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad **Savivaldybės administracija neatsižvelgė į ši Seimo kontrolieriaus 2016-07-26 rašto Nr. 4D-2016/2-1054/3D-2223 punktą ir neieškojo kitu būdu, siekiant suteikti Pareiškėjui socialinę pagalbą.**

Atsižvelgiant į tai, Seimo kontrolieriaus nuomone, **Savivaldybės administracija, svarstydamą Pareiškėjo prašymą dėl teisės būti įrašytam į asmenų (šeimų), turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašą, Pareiškėjo skunde nurodytas aplinkybes vertino formaliai, nesivadovavo galiojančiu teisiniu reglamentavimu, todėl ne tik kad nepaaiškino Pareiškėjui galimybes skirti savivaldybės būstą, tokia galimybė net nebuvo svarstyta.**

Seimo kontrolierius atkreipia dėmesį, jog pasikeitus teisiniam reglamentavimui, socialinio būsto nuomos sutartis gali būti nutraukiama tik tais atvejais, kai asmens (šeimos) deklaruoto turto vertė ar pajamos **daugiau kaip 25 procentais** viršija teisės aktuose įtvirtintus metinius pajamų ir turto dydžius (pažymos 8.5 punktą).

14. Pažymėtina, kad iš Ministerijos Seimo kontrolieriui pateiktų dokumentų nustatyta, jog Ministerija, įvertinusi Seimo kontrolieriaus 2016-07-26 rašte Nr. 4D-2016/2-1054/3D-2223 pateiktas aplinkybes, nurodė, kad *savivaldybės, vykdydamos savo savarankiškąją funkciją – socialinio būsto nuomą, turi atsižvelgti ir į tai, kad parama būstui įsigyti ar išsinuomoti teikiama siekiant didinti asmenų ir šeimų, vadovaujantis teisės aktų nuostatomis turinčių teisę į paramą būstui įsigyti ar išsinuomoti, motyvaciją integruotis į darbo rinką ir racionaliai naudoti turimus išteklius* (pažymos 6.2.2 punktą), todėl, Ministerijos nuomone, **Savivaldybės administracija turėtų grąžinti Pareiškėjo pavardę į asmenų ir šeimų, turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašą** (pažymos 6.2.3 punktą). Kartu akcentuotina, kad Konstitucinis Teismas 2015-05-26 nutarime yra konstatavęs, jog „valstybė turi kurti tokią socialinio aprūpinimo sistemą, kuri padėtų išlaikyti asmens orumą atitinkančias gyvenimo sąlygas, o prireikus suteiktų asmeniui būtiną socialinę pagalbą“ (pažymos 10 punktą). Atkreiptinas dėmesys, jog tarpininkaujant Seimo kontrolieriui buvo imtasi priemonių skunde nurodytai problemai spręsti, t. y. Ministerija 2016-09-30 rašte Nr. (32.3-31)SD-5917 nurodė, kad, **atlikus pakeitimus Socialinės paramos šeimai informacinėje sistemoje, numatyta galimybė taikyti matematinės skaičių apvalinimo taisyklės** (pažymos 5 punktą).

Akcentuotina, kad **Savivaldybės administracija Pareiškėjo prašymą vertino formaliai ir neieškojo kitų sprendimo būdų, siekiant apsaugoti Pareiškėjo teises ir teisėtus interesus.** Be kita ko, pažymėtina dar ir tai, kad **Savivaldybės administracija**, gavusi Ministerijos 2016-08-18 raštą Nr. (32.9-31)SD-5091, kuriuo buvo siūloma grąžinti Pareiškėją į asmenų ir šeimų, turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašą, **galėjo kreiptis į minėtą Ministeriją dėl tarnybinės pagalbos suteikimo, tačiau to nepadarė.**

Kartu atkreipiamas dėmesys, kad nuo 2017-01-01 įsigaliojusios ir šią dieną aktualios Paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymo redakcijos 16 straipsnio 7 dalies 2 punkte įtvirtinta nuostata, pagal kurią asmenys ir šeimos iš asmenų ir šeimų, turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašų gali būti išbraukiami, kai jų deklaruoto turto vertė ar pajamos, kurios, vadovaujantis Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 17 straipsniu, įskaitomos į asmens ar šeimos gaunamas pajamas, **daugiau kaip 25 procentais viršija šio įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje nustatytus metinius pajamų ir turto dydžius** (pažymos 8.5 punktas).

15. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmuose (neveikime), nagrinėjant Pareiškėjo prašymą ir teikiant Pareiškėjui atsakymą, biurokratizmo požymiai išvelgtini, todėl Pareiškėjo skundas dėl Savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmų (neveikimo) yra pagrįstas.

III. SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

16. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia:

X skundą dėl Panevėžio miesto savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nepagrįstai atsisakius teikti paramą būstui išsinuomoti, pripažinti pagrįstu.

IV. SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

17. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius **Panevėžio miesto savivaldybės administracijai** rekomenduoja:

17.1. atsižvelgiant į šioje pažymoje konstatuotas aplinkybes (pažymos 14 punktas), iš naujo įvertinti Pareiškėjo prašymą gražinti jį į asmenų (šeimų), turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašą ir priimti sprendimą;

17.2. pateikti Pareiškėjui paaiškinimus dėl galimybės skirti savivaldybės būstą (socialinį būstą) (pažymos 13.2 punktas);

17.3. pateikti Pareiškėjui išsamią informaciją ir paaiškinimus dėl galimybės tikslinti metinę (-es) pajamų deklaraciją (-as) (pažymos 13.2 punktas).

Prašytume apie rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių informuoti iki **2017-03-20**, pateikiant informaciją pagrindžiančių dokumentų patvirtintas kopijas.

Seimo kontrolierius

Raimondas Šukys